

Vlaanderen
is lokaal bestuur

DE FINANCIËLE TOESTAND VAN DE VLAAMSE GEMEENTEN

Analyse van de jaarrekeningen 2024

22 september 2025

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

vlaanderen.be/lokaal-bestuur

Deze analyse is een publicatie van

Agentschap Binnenlands Bestuur, afdeling Lokale Financiën

Havenlaan 88, bus 70, 1000 Brussel

vlaanderen.be/lokaal-bestuur

bbcgp@vlaanderen.be

D/2025/3241/348

Inhoud

MANAGEMENTSAMENVATTING	4
1. DE ALGEMENE RESULTATEN VAN DE GEMEENTEN	6
1.1. De autofinancieringsmarge (AFM)	6
1.2. Het gecumuleerd budgettair resultaat (GBR)	7
1.3. Het saldo van de exploitatie en de investeringen	8
1.4. De financiële schulden	9
2. DE EXPLOITATIE	11
2.1. De uitgaven stegen in 2024 sneller dan de ontvangsten	11
2.2. De exploitatie-uitgaven	12
2.3. De exploitatieontvangsten	14
3. DE INVESTERINGEN	18
4. DE FINANCIERING	20
5. DE VERZELFSTANDIGDE ENTITEITEN	21
5.1. De autonome gemeentebedrijven	21
5.2. De welzijnsverenigingen	22
BIJLAGE 1: METHODOLOGIE	24
BIJLAGE 2: FINANCIËLE INDICATOREN PER GEMEENTE	26

MANAGEMENTSAMENVATTING

In 2024, het laatste jaar van de gemeentelijke bestuursperiode 2019-2024, investeerden de Vlaamse gemeenten veel: bijna 3,5 miljard euro, waarvan meer dan 3 miljard euro in 'materieel vaste activa' en 'investeringsubsidies'. Hiermee toonden ze aan dat de lokale 'investeringscyclus' blijft bestaan én dat de Vlaamse lokale besturen een belangrijke factor blijven in de totale overheidsinvesteringen.

De hoge investeringsuitgaven gingen gepaard met maar een beperkte stijging van de financiële schulden, waarbij we wel moeten vermelden dat de gemeenten die op 1 januari 2025 fuseerden in 2024 konden genieten van een schuldovername van 273 miljoen euro door de Vlaamse overheid. In verhouding tot de exploitatieontvangsten *daalde* de gemeentelijke schuldgraad zelfs. Voor het eerst sinds de invoering van BBC (in 2014) zakt die schuldgraad onder de 50%. Het is een goed teken dat de gemeenten hun investeringen (deels) kunnen financieren met de opbrengsten uit hun dagelijkse werking en hun eigen reserves in het algemeen.

De gemeentelijke exploitatie-uitgaven bleven ook in 2024 stijgen, zowel in absolute (+ 6,3%) als in reële (+ 3,1%) termen. De exploitatieontvangsten stegen ook, zeker de inkomsten uit de opcentiemen op de onroerende voorheffing en de werkingssubsidies van de 'hogere overheden'. Maar voor de exploitatieontvangsten loopt de vergelijking met 2023 wat mank door een wijziging in de federale boekhoudwetgeving in 2023. De gemeenten ontvingen toen uitzonderlijk een afrekening voor de ontvangsten van de aanvullende personenbelasting van 14 maanden (i.p.v. 12 maanden)¹. Ook de hoge inflatie en de verschillende overschrijdingen van de spilindex in 2022 zorgden voor een uitzonderlijk positief effect op de belastinginkomsten uit de APB in 2023.

Hoe dan ook, de gemeenten sluiten hun jaarrekeningen over het boekjaar 2024 af met een autofinancieringsmarge (AFM, de indicator voor financiële duurzaamheid) van 1,556 miljard euro, of 8,93% van de exploitatieontvangsten. Dat is, ook in historisch perspectief, een zeer goed resultaat en 350 miljoen euro beter dan de gemiddelde AFM van 1,206 miljard euro voor de periode van 2014 tot 2024. De lokale besturen beschikken over een behoorlijke marge om nieuwe beleids- of investeringsinitiatieven te nemen. Het gecumuleerd budgettaire resultaat (GBR) surft mee op dezelfde golf en strandt op bijna 3,5 miljard euro, een goed resultaat. De meeste nieuwe gemeentebesturen kunnen de nieuwe gemeentelijke bestuursperiode 2025-2030 aanvangen met een gezonde financiële basis.

Deze nota beschrijft de financiële resultaten van de Vlaamse lokale besturen eind 2024 op basis van de jaarrekeningen 2024. De nota behandelt achtereenvolgens:

- de globale financiële resultaten van de gemeenten (hoofdstuk 1)
- de belangrijkste onderdelen van hun exploitatieontvangsten en -uitgaven (hoofdstuk 2)
- de investeringen (hoofdstuk 3)
- de leningen (hoofdstuk 4)
- de financiën van de autonome gemeentebedrijven en de welzijnsverenigingen (hoofdstuk 5)

De bijlage 1 bevat meer informatie over de oorsprong van de cijfers en de gehanteerde methodologie. De bijlage 2 toont een aantal financiële indicatoren die meer inzicht geven in de toestand per

¹ In alle voorgaande jaren had de afrekening en doorstorting betrekking op 12 maanden. Vanaf 2024 is dat opnieuw het geval. In 2023 vond een eenmalige inhaalbeweging plaats.

gemeente. De globale cijfers van de 300 Vlaamse gemeenten² vlakken nogal wat verschillen tussen individuele gemeenten uit.

Wie zelf verder aan de slag wil met de financiële gegevens van de lokale besturen kan de data van de jaarrekeningen en de meerjarenplannen analyseren met de tools die het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) publiek ter beschikking stelt via <https://www.vlaanderen.be/lokaal-bestuur/financieel-beleid-en-beheer-bbc/financiele-tools-en-data>.

² Voor deze nota gaan we nog uit van de 300 gemeenten die bestonden voor de fusie-operatie van einde 2025. Vandaag telt Vlaanderen nog 285 gemeenten.

1. DE ALGEMENE RESULTATEN VAN DE GEMEENTEN

1.1. De autofinancieringsmarge (AFM)

De AFM is een belangrijke indicator voor de gezondheid van de financiën van een gemeente. In tegenstelling tot bij het meerjarenplan, is de AFM in de jaarrekening geen norm. Er is geen sanctie als de AFM in de jaarrekening negatief is³.

Een positieve AFM betekent dat de exploitatieontvangsten volstaan om jaarlijks de exploitatie-uitgaven en de netto periodieke aflossingen van de financiële schulden te betalen. Het is de marge waarover een gemeente beschikt voor de financiering van nieuwe investeringen of andere beleidsinitiatieven.

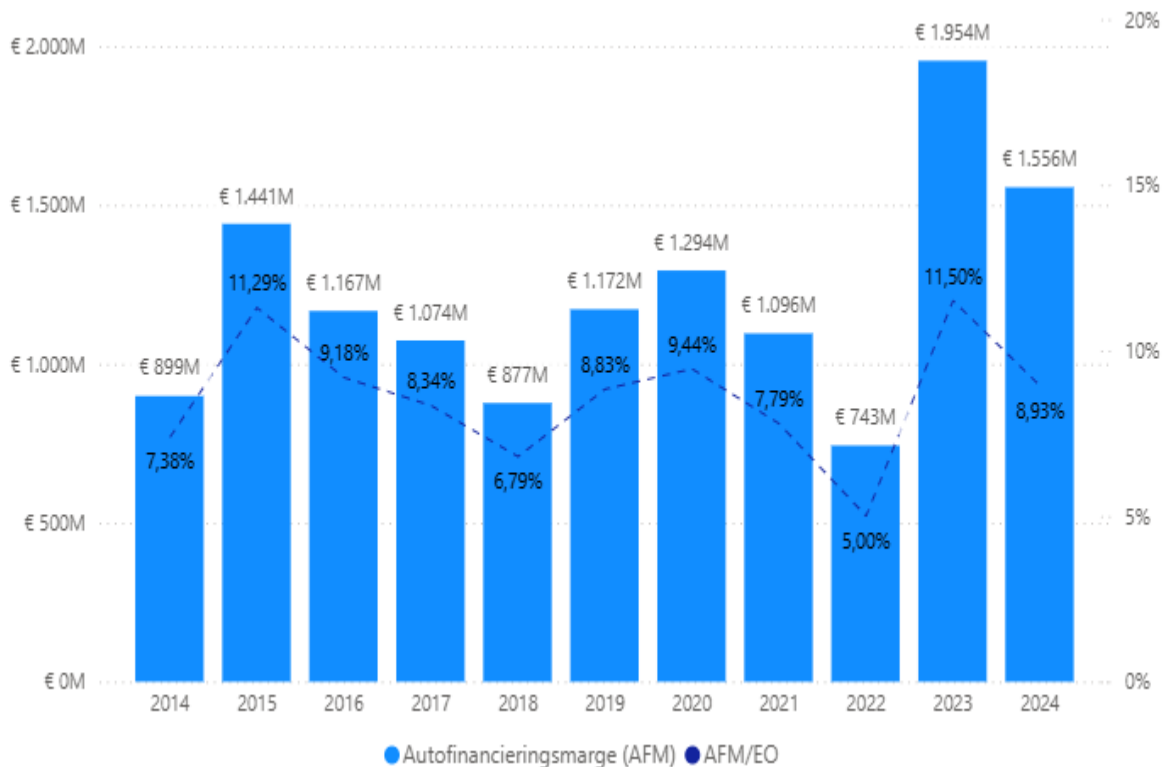
De gemeenten sluiten hun jaarrekeningen over het boekjaar 2024 af met een AFM van **1,556 miljard** euro, of 8,93% van de exploitatieontvangsten. Dat is het tweede beste resultaat sinds de invoering van BBC in 2014 en 350 miljoen euro beter dan de gemiddelde AFM van 1,206 miljard euro voor de periode van 2014 tot 2024.

De positieve AFM is vooral het gevolg van de financieel gezonde verhouding tussen de exploitatieontvangsten en de exploitatie-uitgaven. Het saldo van de exploitatie zorgt in 2024 voor een sterk en stabiel financieel draagvlak van 2,13 miljard euro. De exploitatieontvangsten klokken af op 17,4 miljard euro en stijgen met 432,7 miljoen euro of 2,55% ten opzichte van 2023. De exploitatie-uitgaven nemen in 2024 toe met 917,7 miljoen euro of 6,38% tegenover 2023 en lopen op tot 15,3 miljard euro.

De netto periodieke aflossingen van de financiële schulden bedragen in 2024 per saldo 611,9 miljoen euro (717,1 miljoen periodieke aflossingen en 105,2 miljoen euro periodieke terugvorderingen van toegestane leningen). Daarmee is de aflossingslast die weegt op de AFM in 2024 met 87,4 miljoen euro gedaald ten opzichte van 2023.

Hoofdstuk 2 bevat een gedetailleerde bespreking van de evolutie van de respectievelijke soorten exploitatieontvangsten en -uitgaven. Meer informatie over de geboekte uitgaven en ontvangsten die samenhangen met de leningen en leasings kan je lezen in hoofdstuk 4.

³ In het meerjarenplan en elke aanpassing ervan moet de AFM voor het laatste jaar van de planningsperiode positief zijn. Anders is het meerjarenplan financieel niet in evenwicht en vernietigt de toezichhoudende overheid het.

Figuur 1: de evolutie van de AFM en de verhouding tussen de AFM en de exploitatieontvangsten

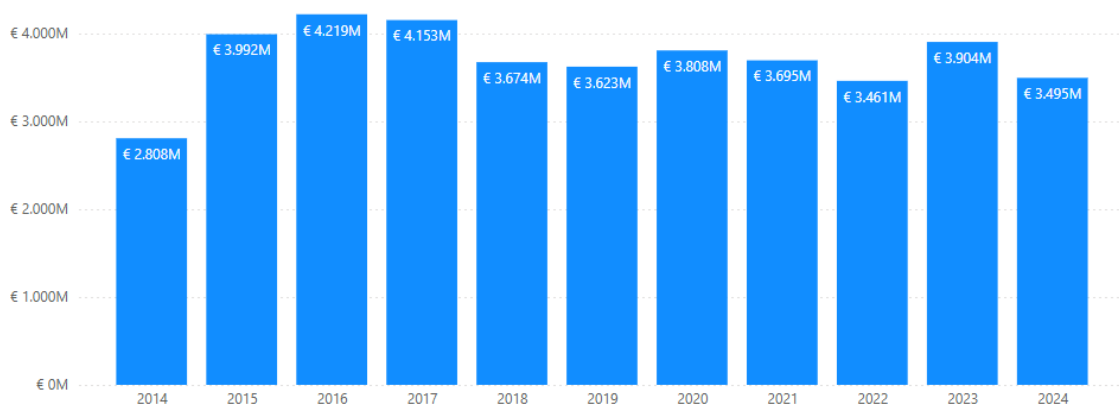
Uit de resultaten per individuele gemeente blijkt dat 9 gemeenten hun jaarrekening 2024 afsluiten met een negatieve AFM⁴. Voor 2021, 2022 en 2023 was dat het geval in respectievelijk 9, 30 en 1 van de 300 gemeenten.

1.2. Het gecumuleerd budgettair resultaat (GBR)

Het GBR 2024 bedraagt 3,495 miljard euro op het einde van 2024. Het is de budgettaire buffer waarover de gemeenten beschikken om vanaf 2025 uitgaven voor exploitatie, investeringen of financiering te bekostigen zonder opname van extra leningen. Het GBR omvat de som van het budgettair resultaat van het boekjaar 2024 (= totale ontvangsten - totale uitgaven) en het overgedragen gecumuleerd budgettair resultaat van het boekjaar 2023 (de budgettaire reserve van de voorgaande jaren).

Het budgettair resultaat van het boekjaar 2024 bedraagt -408,9 miljoen euro. Dat is geen abnormaal resultaat voor een verkiezingsjaar, waarin gemeenten doorgaans meer investeren dan in andere jaren van de gemeentelijke bestuursperiode.

⁴ Het betreft de gemeenten Borsbeek, Herzele, Kruibeke, Mechelen, Niel, Rumst, Schelle, Sint-Martens-Latem en Wichelen. In de meeste gevallen gaat het om een relatief beperkt negatief bedrag.

Figuur 2: de evolutie van het (gecumuleerd) budgettair resultaat

Jaar	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Budgettair resultaat	-€ 578.372.119	€ 1.184.630.473	€ 226.805.080	-€ 65.751.086	-€ 479.235.035	-€ 51.593.008
GBR vorig boekjaar	€ 3.386.150.440	€ 2.807.778.321	€ 3.992.408.794	€ 4.219.213.874	€ 4.153.462.788	€ 3.674.227.753
GBR dit boekjaar	€ 2.807.778.321	€ 3.992.408.794	€ 4.219.213.874	€ 4.153.462.788	€ 3.674.227.753	€ 3.622.634.745

Jaar	2020	2021	2022	2023	2024
Budgettair resultaat	€ 185.010.257	-€ 112.880.783	-€ 233.463.921	€ 443.043.462	-€ 408.958.878
GBR vorig boekjaar	€ 3.622.634.745	€ 3.807.645.002	€ 3.694.764.219	€ 3.461.300.298	€ 3.904.343.760
GBR dit boekjaar	€ 3.807.645.002	€ 3.694.764.219	€ 3.461.300.298	€ 3.904.343.760	€ 3.495.384.882

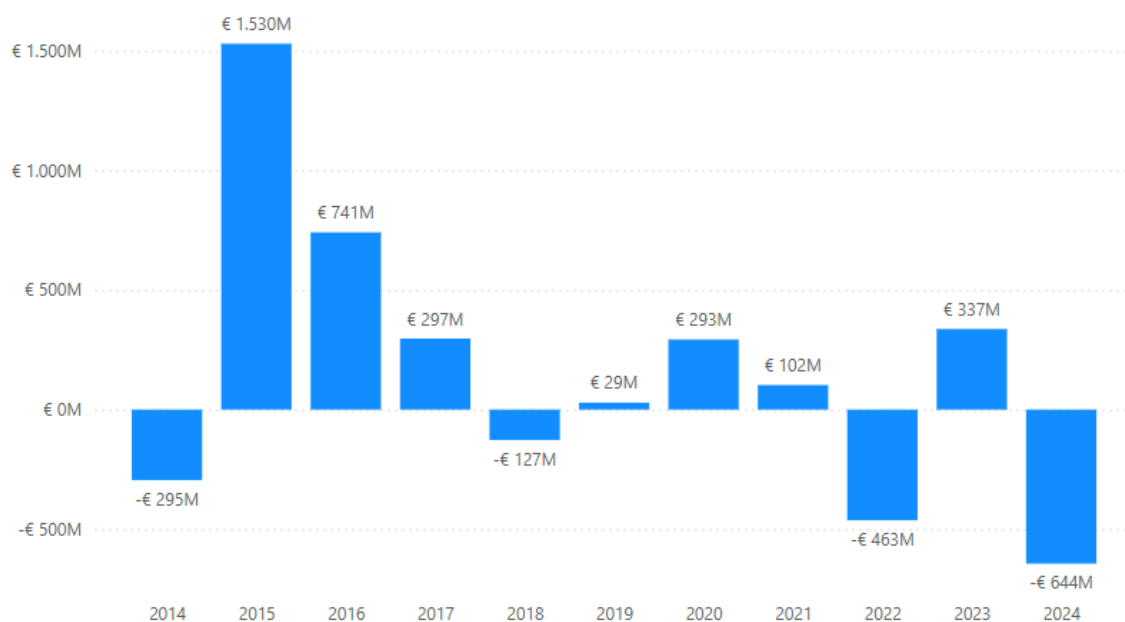
Tabel 1: de evolutie van het (gecumuleerd) budgettair resultaat

1.3. Het saldo van de exploitatie en de investeringen

De Europese regelgever legt een aantal normen op voor de EU-lidstaten. Een van die normen bepaalt dat het tekort op het ESR-vorderingensaldo (= begrotingstekort) jaarlijks niet hoger mag zijn dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (bbp). De lidstaat België bepaalt zelf intern hoe de verschillende overheidsniveaus (federaal, regionaal, lokaal) gezamenlijk die normen halen.

In dat opzicht bekijken we hier het saldo van de exploitatie- en de investeringsverrichtingen. Dat is een redelijke graadmeter voor het ESR-vorderingensaldo van de Vlaamse gemeenten, dat het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) uiteindelijk bepaalt.

Het saldo van de exploitatie- en investeringsverrichtingen voor 2024 bedraagt -644 miljoen euro. Daarmee valt dit saldo behoorlijk negatiever uit dan de voorbije jaren. Het positieve exploitatiesaldo (2,134 miljard euro) is niet voldoende om het negatieve investeringsaldo van 2,778 miljard euro op te vangen. Ook op dit resultaat speelt vooral de impact van de sterke investeringsinspanningen van de lokale besturen. De verwachting is dat dit saldo het uiteindelijke ESR-resultaat van de lidstaat België negatief zal beïnvloeden.

Figuur 3: de evolutie van het saldo van de exploitatie en de investeringen

Boekjaar	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Exploitatiesaldo	€ 1.615.494.199	€ 2.151.417.900	€ 1.840.384.953	€ 1.760.942.745	€ 1.546.971.866	€ 1.797.433.865
Investeringsaldo	-€ 1.910.487.476	-€ 621.352.553	-€ 1.099.504.507	-€ 1.463.955.845	-€ 1.674.010.961	-€ 1.768.589.963
Saldo expl. en inv.	-€ 294.993.277	€ 1.530.065.347	€ 740.880.446	€ 296.986.899	-€ 127.039.095	€ 28.843.902

Boekjaar	2020	2021	2022	2023	2024
Exploitatiesaldo	€ 1.953.873.917	€ 1.752.635.674	€ 1.393.953.464	€ 2.619.703.161	€ 2.134.687.575
Investeringsaldo	-€ 1.660.783.769	-€ 1.650.147.882	-€ 1.856.671.027	-€ 2.282.815.152	-€ 2.778.747.634
Saldo expl. en inv.	€ 293.090.148	€ 102.487.792	-€ 462.717.563	€ 336.888.009	-€ 644.060.059

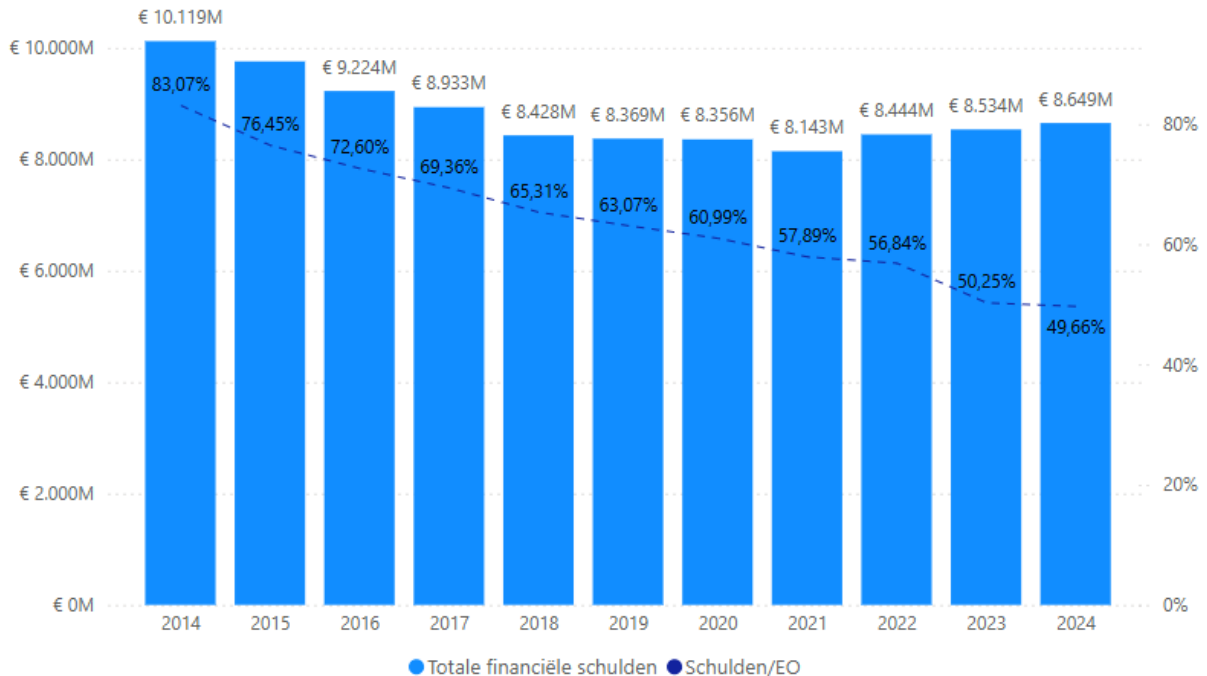
Tabel 2: de evolutie van het exploitatie- en investeringsaldo

1.4. De financiële schulden

Volgens de Europese begrotingsregels mogen de schulden maximum 60% van het bbp bedragen. De schuldgraad is een tweede norm die de Europese regelgever oplegt aan de EU-lidstaten. Om die norm te vertalen naar de context van de Vlaamse gemeenten bepalen we de verhouding tussen de financiële schulden en de exploitatieontvangsten. Hogere exploitatieontvangsten, en zeker een hoger exploitatiesaldo, laten het toe om hogere financiële schulden aan te houden zonder dat het problematisch wordt om de aflossing van de schulden en de interesten te betalen.

De financiële schulden van de gemeenten nemen in 2024 toe met 1,35% of 114,8 miljoen euro ten opzichte van 2023, niettegenstaande de overname door de Vlaamse overheid eind september 2024 van iets meer dan 273 miljoen euro schulden van de gemeenten die op 1 januari 2025 fuseerden. Door die beperkte stijging klokken de totale financiële schulden eind 2024 af op 8,649 miljard euro. Van dat bedrag staat 992,7 miljoen euro geboekt als schuld die binnen het jaar terug te betalen is.

Ook de verhouding tussen de financiële schulden en de exploitatieontvangsten toont dat de globale schuldgraad van de gemeenten niet te hoog ligt. Voor 2024 bedraagt die verhouding 49,66%. Bovendien vertoont ze een dalende trend sinds 2014.

Figuur 4: de evolutie van de financiële schulden

De analyse volgens het type schuld leert dat vier vijfde van de financiële schuld voortkomt uit leningen die de gemeenten aangingen bij kredietinstellingen. De overige 20% bestaat uit obligatieleningen (1,81%), schulden uit leasings en soortgelijke langlopende overeenkomsten met periodieke terugbetalingen (13,13%) en leningen bij andere entiteiten (5,74%).

De schulden uit leasings en soortgelijke langlopende overeenkomsten met periodieke terugbetalingen en hun aandeel in de totale financiële schuld vertonen de laatste jaren een stijgende tendens. Bij de start van BBC in 2014 bedroegen ze nog 519 miljoen euro (5,13% van de totale financiële schuld). Eind 2020 was het bedrag al gestegen tot 896 miljoen euro en klokte het aandeel in de totale financiële schuld af op 10,73%. In de jaarrekeningen 2023 liep het bedrag op tot iets meer dan 1 miljard euro en een aandeel van 12,65% in de totale schuld. In 2024 loopt het bedrag verder op tot 1,13 miljard euro en een aandeel van 13,13%.

De toename van de schuld uit leasings en soortgelijke overeenkomsten is het gevolg van de boekhoudkundige regel dat de gemeenten in deze rubriek de periodiek te betalen bedragen voor langlopende overeenkomsten in hun boekhouding als schuld moeten uitdrukken. Het bekendste voorbeeld daarvan is de financiering voor de algemene verleding van de openbare verlichting die het intergemeentelijk samenwerkingsverband Fluvius voor de gemeenten uitvoert. Ook de periodieke terugbetalingen van erfpachtovereenkomsten vallen onder deze regel.

Uit de analyse per gemeente blijkt dat de omvang van de financiële schuld sterk verschilt tussen de gemeenten onderling. De gemiddelde schuld per inwoner varieert van 4.463 euro tot 27 euro. Uit de verhouding tussen de totale financiële schuld en de totale exploitatieontvangsten blijkt dat 250 van de

300 gemeenten eind 2024 een schuldgraad hebben die lager ligt dan 75% van hun exploitatieontvangsten. Aan de andere zijde van het spectrum zijn er 8 gemeenten met een schuldgraad die hoger uitkomt dan 120% van hun exploitatieontvangsten.

2. DE EXPLOITATIE

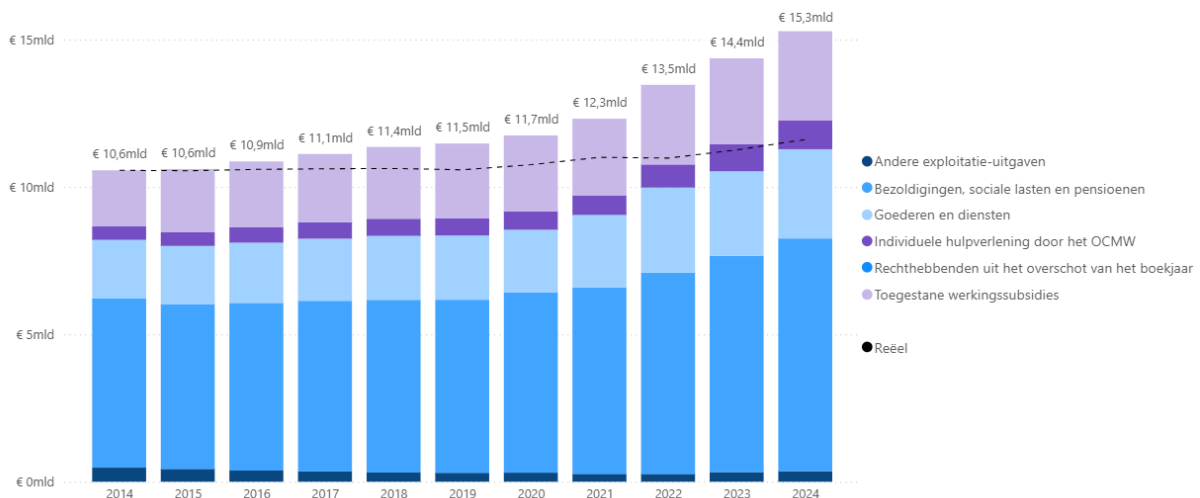
2.1. De uitgaven stegen in 2024 sneller dan de ontvangsten

De exploitatieverrichtingen vormen met voorsprong de omvangrijkste groep van gemeentelijke ontvangsten en uitgaven.

De exploitatie-uitgaven van de 300 Vlaamse gemeenten bedroegen in 2024 maar liefst 15,282 miljard euro. De investeringsuitgaven klokten af op ongeveer 3,494 miljard euro, de financieringsuitgaven op iets meer dan 0,994 miljard euro.

De exploitatie-uitgaven stegen sterk in 2024: van 14,364 miljard euro in 2023 naar 15,282 miljard euro in 2024. Dat is een stijging met 6,3% (3,15 % in reële termen).

De onderstaande grafiek toont de evolutie van de exploitatie-uitgaven gedurende de afgelopen periode. De nominale stijging in het inflatiejaar 2022 betekende geen reële stijging, zelfs een lichte daling. In 2024 is er zowel nominaal als reëel een stijging in elke categorie.

Figuur 5: de evolutie van de exploitatie-uitgaven naar type

De toename van de exploitatieontvangsten in 2024 was minder groot dan die van de exploitatie-uitgaven. De exploitatieontvangsten stegen in 2024 tot 17,417 miljard euro. Dat is een toename met 2,55%, in reële termen een daling van -0,58%.

Die ongelijke groei tussen uitgaven en ontvangsten leidde tot een daling van het exploitatiesaldo in 2024 (zie hoofdstuk 1). In de volgende paragrafen gaan we dieper in op de belangrijkste rubrieken van de exploitatieontvangsten en -uitgaven.

2.2. De exploitatie-uitgaven

In absolute cijfers kende de rubriek **'bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen'** de grootste toename tegenover 2023. Het gaat over een nominale stijging van 559 miljoen euro of 7,62%. In reële termen bedraagt de toename nog 4,34%. Met 7,895 miljard euro maken de personeelsuitgaven meer dan de helft van de exploitatie-uitgaven uit (51,66%).

De totale personeelsuitgaven bevatten een aantal subrubrieken die maar onrechtstreeks verband houden met de salarissen van het gemeentelijk personeel:

- de salarissen van het gemeentelijk onderwijzend personeel ten laste van hogere overheden (in casu de Vlaamse overheid, departement Onderwijs): 1,126 miljard euro in 2024. Dit bedrag is met bijna 207 miljoen euro opvallend toegenomen tegenover vorig jaar, toen het 919 miljoen euro bedroeg. Reden hiervoor is de correctere boeking van deze uitgaven door de gemeenten, die in 2024 beschikten over meer heldere gegevens over deze salarissen, inclusief de werkgeversbijdrage, vanuit het departement Onderwijs. Hiermee is al 37% van de algemene stijging van de rubriek 'bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen' verklaard.
- de lonen van het politiek personeel, de burgemeesters en de schepenen: een kleine 166 miljoen euro in 2024 (+ 2,38%).
- de 'andere personeelsuitgaven' (244 miljoen euro, + 5,66%) en de pensioenuitgaven (115,5 miljoen euro, + 7,59%).

In 2024 stelden de gemeenten en OCMW's in totaal 80.850 voltijdse equivalenten (VTE) tewerk, wat een stijging met bijna 700 VTE betekent ten opzichte van 2023. Nieuwe medewerkers zijn vooral contractuelen, het aantal statutaire medewerkers neemt jaar na jaar af. De onderstaande tabel toont de evolutie⁵.

gemeente/OCMW	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Contractanten	52.614	53.291	54.163	55.552	55.653	53.358	57.280	58.400	59.972	62.077
Statutairen	30.907	29.687	28.808	28.226	26.225	24.926	23.508	21.757	20.196	18.773
totaal	83.521	82.978	82.971	83.778	81.878	78.284	80.788	80.157	80.169	80.850

Tabel 2: evolutie aantal VTE in gemeenten en OCMW's

De uitgaven voor de salarissen van het eigenlijke gemeentelijk personeel stegen van 5,886 miljard euro in 2023 naar 6,222 miljard euro in 2024: een toename met 5,71%, (in reële termen 2,49%). De groei van die personeelsuitgaven is een combinatie van de inflatie⁶, de genoemde stijging van het aantal VTE en aanpassingen van de loonschalen (meer personeel in hogere loonschalen zorgt voor meer personeelskosten).

De rubriek **'goederen en diensten'** is met een stijging van 159 miljoen euro de tweede grootste stijger. De rubriek neemt toe van 2,867 miljard euro in 2023 naar 3,026 miljard euro in 2024. Dat is een stijging van 5,55%. De daling van de uitgaven voor energie zet zich verder: van 275,3 miljoen euro in 2023 naar 232,8 miljoen euro in 2024. Onder andere de volgende subrubrieken stegen in 2024:

⁵ Bron: RSZ.

⁶ In 2024 is er 1 overschrijding van de spilindex geweest: op 1 april. Die had impact op de lonen vanaf juni 2024.

- 'aankopen van grondstoffen, hulpstoffen en handelsgoederen': van 141 naar 149,7 miljoen euro
- 'kosten voor onroerende goederen': van 430,8 naar 455 miljoen euro
- 'verzekeringen': van 40,5 naar 42 miljoen euro
- 'uitzendkrachten en personen ter beschikking gesteld van het bestuur': van 92,6 naar 100,5 miljoen euro

De 'toegestane werkingssubsidies' nemen toe met 117 miljoen euro, van 2,915 miljard euro in 2023 tot 3,032 miljard euro in 2024.

In belangrijke mate bestaat dit bedrag uit werkingsmiddelen die de gemeenten verschaffen aan hun 'dochters'. Gemeenten vormen het lokale kernbestuur. Een deel van het gemeentelijk beleid vertrouwen ze toe aan verzelfstandigde entiteiten en samenwerkingsverbanden. Het is een belangrijke opdracht van de gemeenten om de werking van die entiteiten en hun besteding van de gemeentelijke werkingsmiddelen goed op te volgen en aan te sturen.

In 2024 bedragen de toegestane werkingssubsidies aan:

- politiezones: 1,292 miljard euro (+5,92%)
- hulpverleningszones: 413,5 miljoen euro (+3,19%)
- intergemeentelijke samenwerkingsverbanden: 242,6 miljoen euro (+4,93%)
- autonome gemeentebedrijven: 235,5 miljoen euro (-4,11%)
- welzijnsverenigingen: 199,4 miljoen euro (+2,55%)

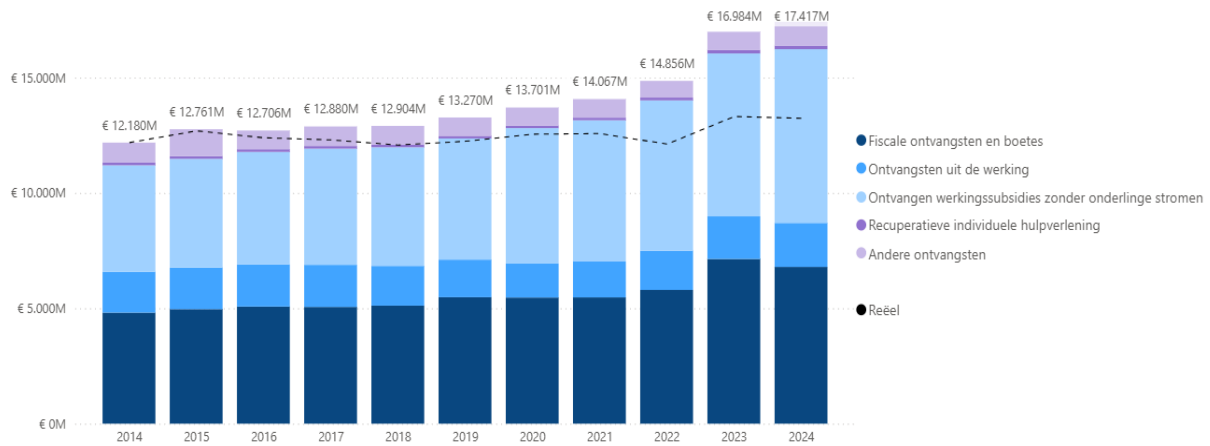
Deze rubriek bevat ook de subsidiëring van de gemeenten aan gezinnen en huishoudens (46,6 miljoen euro; -5,57%), aan bedrijven (99,7 miljoen euro; +0,48%) en aan vzw's (350,4 miljoen euro; +7,02%).

Ook de uitgaven in de rubriek '**individuele hulpverlening door het OCMW**' nemen toe. Ze vertonen een stijging van 52,2 miljoen euro (5,68%) ten opzichte van 2023. Het totaal van de rubriek bedraagt 970 miljoen euro in 2024. De leefloonuitgaven lopen op van 562,6 miljoen euro in 2023 naar 621,6 miljoen euro in 2024. De 'andere individuele hulpverlening' daalt van 355,2 miljoen naar 348,3 miljoen euro.

De rubrieken '**andere operationele uitgaven**' en '**rente, commissies en kosten verbonden aan schulden**' kennen een procentuele stijging tegenover 2023. Het gaat wel over kleinere bedragen: respectievelijk een stijging van 15 en 15,3 miljoen euro. De rubriek 'andere operationele uitgaven' bestaat uit belastingen, de minderwaarden op de realisatie van werkingsoverdrachten en de diverse operationele kosten. Het totaalbedrag van deze rubriek in 2024 bedraagt 114,5 miljoen euro. De rubriek 'rentes, commissies en kosten verbonden aan schulden' bedraagt 237,7 miljoen euro in 2024.

2.3. De exploitatieontvangsten

De exploitatieontvangsten van de gemeenten klokken in 2024 af op 17,417 miljard euro. Een toename van 432,7 miljoen euro of 2,55% tegenover 2023 (-0,58% in reële termen).

Figuur 6: de evolutie van de exploitatieontvangsten naar type

De **ontvangen werkingssubsidies** van de hogere overheden vormen dit jaar de grootste groep binnen de exploitatieontvangsten. Het gaat over 7,529 miljard euro, een stijging van 6,63% tegenover 7,061 miljard euro in 2023. Het grootste deel binnen deze categorie zijn de algemene werkingssubsidies. Het zijn middelen die de gemeenten ontvangen zonder dat ze aan voorwaarden moeten voldoen. Ze kunnen de middelen vrij en zonder verantwoording besteden.

De algemene financiering beslaat 4,547 miljard euro in 2024. Tegenover 2023 is dat een toename van ruim 210,5 miljoen euro (+4,86%). De tabel hieronder toont de groei van de algemene werkingssubsidies tijdens de voorbije jaren⁷. De hoofddotatie van het Gemeentefonds bedraagt 3,176 miljard euro, iets minder dan 70% van alle algemene financiering. De jaarlijkse indexering bedraagt 3,5%. In de periode 2014-2019 verhoogde de toenmalige Vlaamse Regering de algemene financiering flink met aanvullende dotaties, ter *vervanging* van specifieke financiering vanuit de verschillende departementen van de Vlaamse overheid. De vorige Vlaamse Regering creëerde, vanaf 2020 tot 2024, *nieuwe* aanvullende financiële stromen.

⁷ De gegevens in deze tabel komen niet uit de gemeentelijke jaarrekeningen maar uit berekeningen van het Agentschap Binnenlands Bestuur, dat verantwoordelijk is voor de uitbetaling van die dotaties.

ALGEMENE FINANCIERING LOKALE BESTUREN (in duizend euro)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gemeentefonds - hoofddotatie	2.246.693	2.324.545	2.404.861	2.496.291	2.583.662	2.674.091	2.767.685	2.864.554	2.964.814	3.068.583	3.175.984
Aanvullende dotatie Eliacompensatie	83.000	83.000	83.000	83.000	83.000	83.000	83.000	83.000	83.000	83.000	83.000
Aanvullende dotatie sectorale subsidies			130.391	130.390	131.010	131.010	131.010	131.010	131.010	131.010	131.010
Regularisatie vroegere contingentgesco's			332.598	332.598	332.598	332.598	332.598	332.598	332.598	332.598	332.598
Aanvullende dotatie centrumsteden				146.378	151.502	156.805	162.294	167.975	173.855	179.940	186.238
Compensatie overdracht provinciale instellingen					23.819	24.234	24.234	24.234	24.234	24.234	24.234
Dotatie responsabiliseringsbijdrage							121.062	136.053	168.007	269.112	300.208
Dotatie open ruimte							31.198	62.920	89.322	108.362	123.472
Gemeenten met grootstedelijke problematieken							4.500	4.500	4.500	4.500	4.500
Gemeenten met mobiliteitsknooppunt							2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Compensatie niet VIA-personeel en koopkracht- en kwaliteitsmaatregelen VIA-personeel publieke socioculturele sector (VIA6)								30.000	41.826	43.761	45.239
Compensatie dividendverlies Fluvius									37.423	38.145	29.073
OCMW - versterking capaciteit energiecrisis									2.000	8.580	8.580
Dotatie inflatie										93.530	123.380
Dotatie faciliteitengemeenten										1.000	1.000
Totaal algemene werkingssubsidies	2.329.693	2.407.545	2.950.850	3.188.657	3.305.591	3.401.738	3.660.081	3.839.344	4.055.089	4.388.855	4.571.016
jaarlijks stijgingspercentage		3,34%	22,57%	8,06%	3,67%	2,91%	7,59%	4,90%	5,62%	8,23%	4,15%

Tabel 4: de evolutie van de algemene financiering van lokale besturen

De ontvangsten uit specifieke werkingssubsidies stijgen in 2024 met 9,46%: van 2,725 miljard euro in 2023 naar 2,982 miljard euro in 2024. Specifieke werkingssubsidies hangen wél vast aan bepaalde voorwaarden en besturen moeten de besteding van de ontvangen middelen verantwoorden.

De grootste specifieke subsidies bevinden zich in het beleidsdomein 'Onderwijs' (de salarissen van het gemeentelijk onderwijzend personeel, gesubsidieerd en betaald door de Vlaamse overheid) en het beleidsdomein 'Welzijn' (leefloonsubsidies van de federale overheid en verschillende specifieke subsidies van de Vlaamse en de federale overheid, bijvoorbeeld voor de vluchtelingen uit Oekraïne).

Het beleidsdomein 'natuur en milieubeheer' blijft stijgen. Daarbinnen nemen de subsidies voor het beleidsveld 'Klimaat en Energie' toe van 22 miljoen euro in 2022 over 33 miljoen euro in 2023 naar 41,1 miljoen euro in 2024.

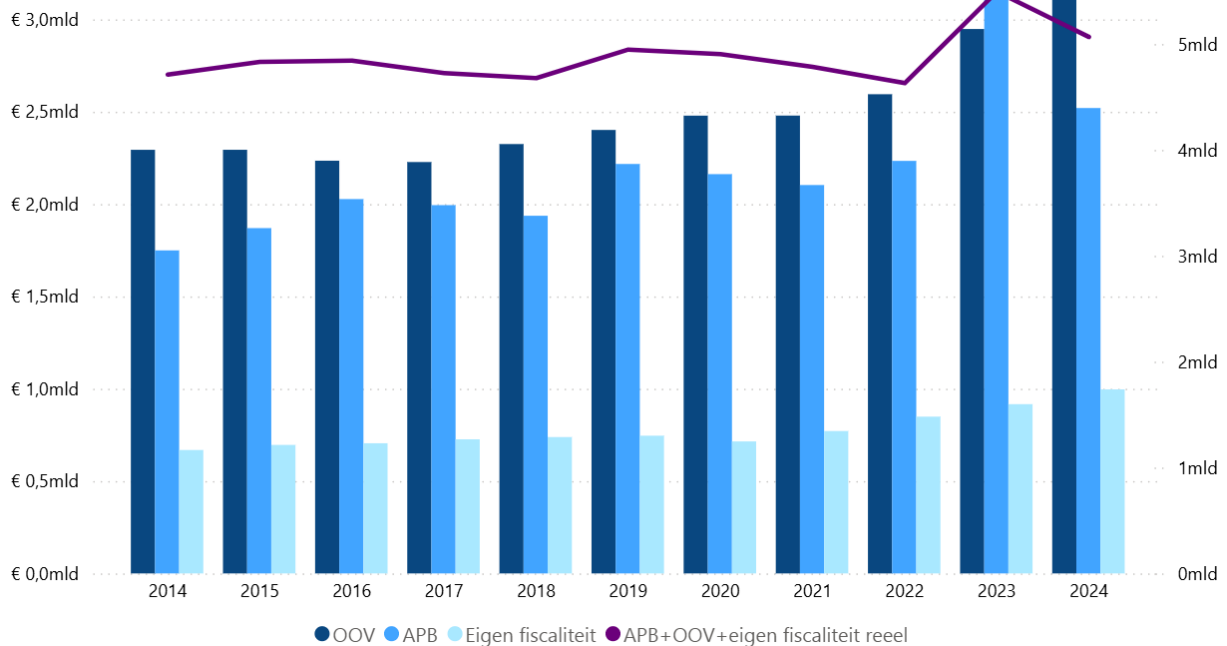
De 'fiscale ontvangsten en boetes' zijn de tweede grote groep binnen de exploitatieontvangsten. De ontvangsten dalen in 2024 tot 6,795 miljard euro, een daling van 344 miljoen euro of -4,82% (-7,72% reëel).

De 2 belangrijkste subcategorieën zijn de aanvullende personenbelasting (APB) en de opcentiemen op de onroerende voorheffing (OOV). Beide zijn 'aanvullende belastingen', bovenop federale en Vlaamse basisbelastingen⁸. De 'andere belastingen en boetes' leveren de gemeenten in 2024 samen 996,6 miljoen euro op (+8,74%).

⁸ De federale overheid int de APB. De Vlaamse overheid doet dat voor de OOV. Beide storten de bedragen voor het gemeentelijk aandeel door aan de gemeenten.

De ontvangsten uit de APB bedragen in 2024 2,52 miljard euro. Dat is een daling van 625,5 miljoen euro, of -19,89% tegenover 2023 (-22,33% in reële termen). Deze daling is te verklaren door de uitzonderlijk hoge APB-ontvangst in het boekjaar 2023 door een wijziging in de federale boekhoudreglementering⁹.

Traditioneel zijn de OOV-ontvangsten de grootste groep binnen de fiscale inkomsten. De OOV-ontvangsten bedragen 3,150 miljard euro in 2024, 6,85% meer dan in 2023 (3,6% in reële termen). Ook hier weegt de indexering van de kadastrale inkomens als belastbare basis sterk door. De gemiddelde aanslagvoet voor de OOV daalde lichtjes, van 898,52 vorig jaar naar 898,08 euro in 2024.

Figuur 7: evolutie van de fiscale ontvangsten

Ook in de categorie ‘andere belastingen en boetes’ valt een toename van 8,74% te noteren, van 916,4 miljoen euro in 2023 naar 996,6 miljoen euro in 2024. De ‘bedrijfsbelastingen’ (261,4 miljoen euro, +0,19%) en de ‘belastingen op patrimonium’ (213,3 miljoen euro, +9,21%) blijven de grootste subcategorieën. Daarnaast valt opnieuw een grote stijging binnen de subcategorie ‘boetes’ op: van 124,5 miljoen euro in 2023 naar 177,3 miljoen euro in 2024 (+42,39%). In 2023 steeg deze categorie ook al 24,5% tegenover 2022.

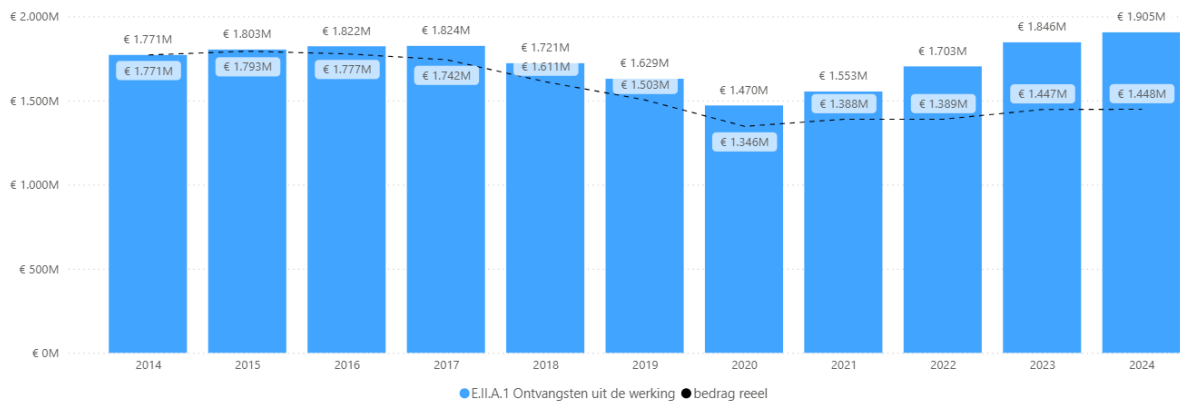
De toename van de ontvangsten uit boetes is vooral het gevolg van een uitbreiding van de regelgeving over gemeentelijke administratieve sancties. De gemeenten kunnen sinds 2021 bestuurders beboeten voor beperkte snelheidsovertredingen in zones met een maximumsnelheid van 30 of 50 km per uur. Meer en meer gemeenten investeren in verkeersveiligheid en voeren daarbij een dergelijk systeem van gemeentelijke administratieve sancties in.

⁹ De gemeenten ontvingen in 2023 éénmalig 14 maanden (in plaats van 12 maanden) aan APB-ontvangsten door een wijziging in de federale boekhoudregelgeving. De inkohieringsmaanden november en december 2023 zijn nog in 2023 doorgestort aan de gemeenten, in tegenstelling tot de voorgaande jaren. Die wijziging leverde in 2023 éénmalig een belangrijke extra APB-ontvangst op die in de latere jaren (dus vanaf 2024) niet structureel doorwerkt.

De **ontvangsten uit de eigen gemeentelijke werking en dienstverlening** nemen in 2024 toe tot 1,905 miljard euro, 3,22% meer dan de 1,846 miljard euro in 2023. Deze ontvangstencategorie gaat in stijgende lijn sinds 2020.

De meeste van die ontvangsten komen vanuit het beleidsdomein ‘Zorg en Opvang’: 1,031 miljard euro (= 54%). Die ontvangsten overschrijden opnieuw de kaap van 1 miljard euro, een verdere stijging van 1,76% tegenover 2023 (1,013 miljard euro). Binnen dit beleidsdomein komt het leeuwendeel van de ontvangsten vanuit het beleidsveld woon- en zorgcentra (733,3 miljoen).

De beleidsdomeinen ‘Natuur en Milieubeheer’ (272 miljoen euro, +1,57%) en ‘Zich verplaatsen en Mobiliteit’ (164 miljoen euro, +14,3%) volgen op plaatsen 2 en 3.

Figuur 8: de evolutie van de ontvangsten uit de werking

In de jaren 2018 tot 2020 zien we een daling van de ontvangsten uit de werking. Hiervoor zijn 2 redenen. Sinds de invoering van het decreet over het lokaal bestuur in 2019 is de werking van het OCMW geïntegreerd in die van de gemeente. Dat zette nogal wat gemeenten ertoe aan om welzijnsverenigingen op te richten en een deel van hun OCMW-activiteiten daarin onder te brengen. De ontvangsten voor die OCMW-activiteiten komen sindsdien niet meer in de boeken van de gemeente en haar OCMW terecht, wat zorgde voor een daling. Daarnaast kenden de ontvangsten uit de werking in 2020 een absoluut dieptepunt door de Covid-pandemie.

Een opvallend hoog bedrag vinden we ook terug bij de **‘financiële ontvangsten’**: 637 miljoen euro, terwijl deze rubriek de voorgaande jaren zelden meer dan 400 miljoen euro bedroeg (388,2 miljoen euro in 2023, dus bijna 250 miljoen euro minder). De reden hiervoor is de zogenaamde Publi-T-operatie, waarover meer in Hoofdstuk 3, over de investeringen (in financieel vaste activa).

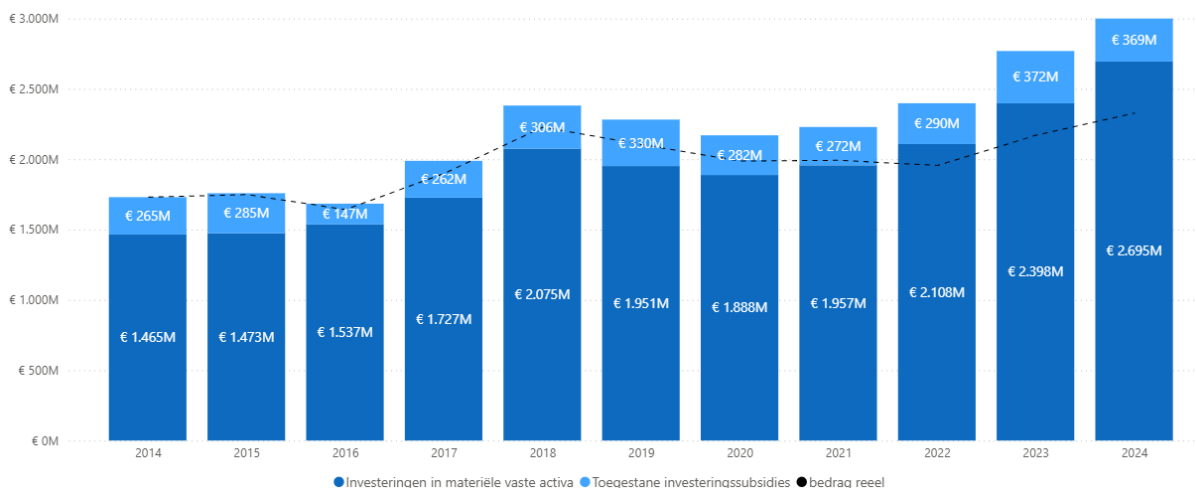
3. DE INVESTERINGEN

De **totale investeringsuitgaven** van de Vlaamse gemeenten bedroegen in 2024 bijna **3,5 miljard euro** (3,494 miljard euro). Focussen we eerst op wat we klassiek als investeringen beschouwen, de ‘investeringen in materiële vaste activa’ en de ‘toegestane investeringssubsidies’. Ze bedroegen samen 3,063 miljard euro (respectievelijk 2,695 miljard euro en 369 miljoen euro) en vertegenwoordigen 87,7 % van de totale investeringsuitgaven.

Bij de gemeentelijke investeringen is er klassiek sprake van de zogenaamde **investeringscyclus**. In de eerste jaren van een gemeentelijke bestuursperiode (6 jaar) werken de nieuwe bestuursploegen plannen uit en voeren ze minder investeringen uit dan gemiddeld. De uitgevoerde investeringen pieken tegen het einde van de bestuursperiode, met een uitloper in het eerste jaar van de nieuwe bestuursperiode. Dat was opnieuw het geval in de afgelopen lokale bestuursperiode 2019-2024. Lagen de genoemde investeringsuitgaven in 2023 al merkbaar hoger dan in de jaren 2020 tot 2022, dan is er sprake van een duidelijke verdere stijging in 2024: +10,64% ten opzichte van 2023.

Het is ook zinvol om de investeringsuitgaven te vergelijken met hetzelfde jaar in de vorige legislatuur, rekening houdend met de inflatie. Als we de reële cijfers van 2024 vergelijken met die van het jaar 2018 (in beide gevallen het laatste jaar van een bestuursperiode), merken we dat de gemeenten in 2024 iets meer investeringsuitgaven boekten dan in 2018¹⁰. De onderstaande grafiek laat overigens zien (stippellijn) dat de reële investeringsuitgaven de afgelopen lokale bestuursperiode (2019-2024) in algemene termen fors hoger lagen dan in de vorige bestuursperiode (2013-2018).

De gemeenten blijven een **belangrijke actor in de totale overheidsinvesteringen**. De hogere inflatie (en rentevoeten) en de eerder beperkte economische groei hebben geen vertraging van de lokale overheidsinvesteringen tot gevolg, integendeel.

Figuur 9: de evolutie van de investeringsuitgaven in MVA en toegestane investeringssubsidies over de jaren heen

¹⁰ Als we het bedrag van 2014 als basis nemen, dan was het reële cijfer voor de investeringsuitgaven in 2018 2,228 miljard euro en in 2024 2,328 miljard euro.

Welke soort investeringen verrichtten de gemeenten in 2023? Ruim een kwart van de genoemde investeringsuitgaven (780,2 miljoen euro of 25,5%) gebeurde in het **beleidsdomein mobiliteit** (voornamelijk in weginfrastructuur). Op nummer 2 volgden de investeringen in het beleidsdomein cultuur en vrije tijd (sportinfrastructuur, monumentenzorg, erediensten, ...) met 651,2 miljoen euro of 21,3%. Het beleidsdomein 'algemeen bestuur' (onder andere administratieve gebouwen) vervulde de top 3 met 420,5 miljoen euro. Belangrijke investeringen gebeurden ook in de beleidsdomeinen 'wonen en ruimtelijke ordening' (306,2 miljoen euro), 'natuur en milieu' (298,8 miljoen euro), 'onderwijs' (219,1 miljoen euro) en 'zorg en opvang' (199,3 miljoen euro).

De investeringsuitgaven in de rubriek '**financieel vaste activa**' verdienen een aparte vermelding. Ze bedroegen in 2024 302,6 miljoen euro, wat merkkelijk meer is dan de voorbije jaren. Toen bedroegen deze uitgaven zelden meer dan 150 miljoen euro en vaak (veel) minder dan 100 miljoen euro. Net zoals de piekbedragen van de jaren 2014, 2015 en 2018 is ook het hoge bedrag van 2024 te verklaren door uitzonderlijke transacties¹¹. Het betreft meer bepaald een kapitaalsoperatie in de energiesector waarbij de distributienetbeheerders hun aandelen Publi-T (die ze aanhouden voor de gemeenten) verkochten. De meerwaarde die de distributienetbeheerders met die verkoop realiseerden, kenden ze met een interimdividend toe aan de gemeenten, die hierdoor budgettaire ontvangsten (een uitzonderlijk dividend) realiseerden¹². De gemeenten brachten vervolgens hun vordering, die uit de dividendtoekenning volgde (via enkele regionale holdings) in als kapitaalsparticipatie in de Vlaamse energieholding (VEH). De verwerving van die aandelen werd ingeschreven als een budgettaire uitgave onder de financieel vaste activa¹³.

De **investeringsontvangsten** van de Vlaamse gemeenten bedroegen in 2024 in totaal 715,4 miljoen euro. Daarvan komt 419,1 miljoen euro (58,6%) uit investeringssubsidies van hogere overheden en 272,5 miljoen euro (38%) uit de verkoop van 'materiële vaste activa', dus vooral gronden en gebouwen. Dat laatste bedrag, de opbrengst uit de verkoop van vaste activa, is gelijkaardig aan de opbrengst uit 2023 (267,3 miljoen euro) maar merkkelijk minder dan in de voorgaande jaren toen de gemeenten steeds meer dan 350 miljoen euro opbrengsten realiseerden uit de verkoop van gronden en gebouwen.

¹¹ Zie hiervoor de ABB-nota 'De financiën van de Vlaamse lokale besturen 2007-2018. Een algemeen overzicht.' van september 2019, p. 20. De piekbedragen in 2014/2015 en 2018 zijn te verklaren door respectievelijk de 'Electrabel-operatie' en door enkele transacties in de Gentse Haven en de watersector.

¹² Zie de hoge ontvangst in de rubriek 'financiële ontvangsten', onderdeel van de exploitatieontvangsten: deze ontvangsten bedroegen in 2024 639 miljoen euro, tegenover 389 miljoen euro in 2023 en 345 miljoen euro in 2022.

¹³ Zie voor meer duiding de boekhoudfiche '5050: Verkoop van Publi-T-aandelen van DNB aan VEH', beschikbaar op <https://www.vlaanderen.be/lokaal-bestuur/financieel-beleid-en-beheer-bbc/boekhoudkundige-richtlijnen/boekhoudfiches>.

4. DE FINANCIERING

De **financieringsontvangsten** klokten in 2024 af op 1,229 miljard euro. Dat zijn voornamelijk nieuwe leningen die de gemeenten in 2024 opnamen (1,035 miljard euro). Dit bedrag is maar licht hoger dan de voorbije jaren (respectievelijk 1,077 miljard euro en 987 miljoen euro in 2022 en 2023) hoewel de gemeenten in 2024 beduidend meer investeerden. De gemeenten konden meer investeringen rechtstreeks financieren vanuit hun exploitatie-overschotten en reserves.

De andere belangrijke financieringsontvangst vormen de terugbetalingen die derde partijen doen voor leningen die de gemeenten hen in de voorbije jaren toekenden (139 miljoen euro).

Een aparte vermelding verdient de ontvangst van 53,8 miljoen euro op de rekening ‘bijdragen en schenkingen niet gekoppeld aan operationele activiteiten of aan de verwerving van vaste activa’ – een bedrag dat merkkelijk hoger is dan het bedrag van de voorbije jaren. Hier gaat het over de overname van gemeentelijke schulden door de Vlaamse overheid bij gemeentelijke fusies. De fuserende gemeenten konden ervoor kiezen om de gevolgen van de schuldovername niet alleen in de algemene boekhouding te registreren, maar ook in de budgettaire boekhouding. Enkele gemeenten, waaronder Antwerpen, deden dat¹⁴. Zij boekten de budgettaire ontvangst in dat geval op die rekening als een financieringsontvangst.

De rubriek **financieringsuitgaven** (994,3 miljoen euro) bevat de aflossingen van leningen voor een bedrag van 822,4 miljoen euro. 717 miljoen euro daarvan zijn aflossingen van de normale, periodieke aflossingen van leningen en leasings. Dat bedrag is vergelijkbaar met dat van de voorbije jaren. 105,3 miljoen euro betreft éénmalige, niet-periodieke aflossingen. Dat bedrag is gelijkaardig aan vorig jaar (100 miljoen euro) maar merkkelijk meer dan in de jaren daarvoor.

Daarnaast treffen we daar het bedrag van 170,6 miljoen euro aan dat de gemeenten onder de vorm van leningen en betalingsuitstel toestonden aan derden (veelal aan verzelfstandigde entiteiten en gekoppeld aan investeringsprojecten).

Het iets hogere bedrag van nieuwe leningen (1,229 miljard euro) ten opzichte van de aflossingen van bestaande leningen (822,4 miljoen euro) en de schuldovername door de Vlaamse overheid van gemeentelijke schuld van fuserende gemeenten (273 miljoen euro) leidde ertoe dat de schuld van de Vlaamse gemeenten licht steeg (zie eerder).

¹⁴ De ‘boekingsfiche 6150: Schuldovername bij fusie gemeenten’, te vinden op <https://www.vlaanderen.be/lokaal-bestuur/financieel-beleid-en-beheer-bbc/boekhoudkundige-richtlijnen/boekhoudfiches>, liet fuserende gemeenten de mogelijkheid (het was geen verplichting) om de gevolgen van de schuldovername door de Vlaamse overheid ook te boeken in de budgettaire boekhouding.

5. DE VERZELFSTANDIGDE ENTITEITEN

5.1. De autonome gemeentebedrijven

Meerdere Vlaamse gemeenten hebben een deel van hun activiteiten verzelfstandigd in publiekrechtelijke autonome gemeentebedrijven (AGB). Veel AGB zijn opgericht om welbepaalde investeringen te verrichten en om daarna het opgetrokken gebouw te exploiteren, bijvoorbeeld een sport- of cultuurcentrum, of om het vastgoed van een stad te beheren. In 2024 telden de Vlaamse gemeenten 163 AGB¹⁵.

In 2024 boekten alle AGB samen 1,519 miljard euro **uitgaven**: 7,70% van de totale uitgaven van de gemeenten zelf. De totale uitgaven zijn opgedeeld in 1.153,4 miljoen euro exploitatie-uitgaven, 245,2 miljoen euro investeringen en 120 miljoen euro financieringsuitgaven.

De uitgaven voor goederen en diensten vormen bijna de helft van de exploitatie-uitgaven: 585,1 miljoen euro. De tweede grootste categorie betreft de personeelsuitgaven (514,5 miljoen euro), waarvan een aanzienlijk gedeelte (344 miljoen euro) bestemd is voor de salarissen van het onderwijzend personeel van het AGB Stedelijk Onderwijs Antwerpen. De Vlaamse overheid subsidieert die lonen bijna integraal¹⁶.

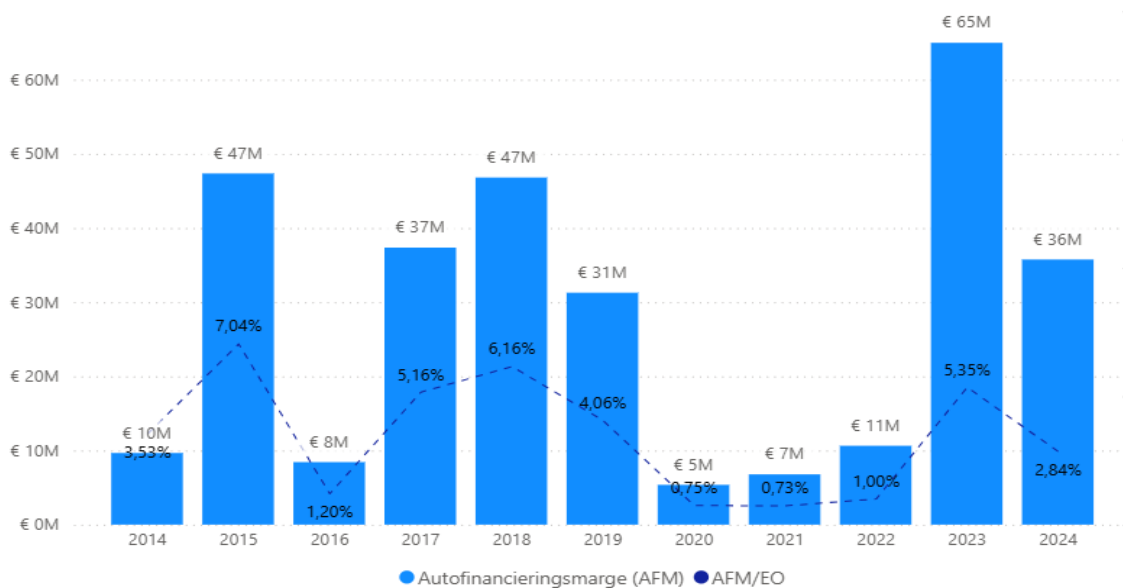
Vermeldenswaard, bij de investeringsuitgaven, is dat de uitgaven voor 'investeringen in materieel vaste activa' (224 miljoen euro) in 2024 merkkelijk lager liggen dan diezelfde uitgaven in het voorgaande jaar 2023 (350 miljoen euro). Voor de AGB gaat de investeringscyclus, die we zo duidelijk zagen bij de kernbesturen, niet helemaal op.

De **ontvangsten** van alle AGB samen bedroegen 1,502 miljard euro. Het zijn vooral exploitatieontvangsten (1,265 miljard euro), onder meer ontvangsten uit de eigen werking (695 miljoen euro) en werkingssubsidies (542 miljoen euro), vooral afkomstig van de Vlaamse overheid en de gemeente. Verder tellen we iets meer dan 97 miljoen euro investeringsontvangsten (vooral uit investeringsubsidies van de Vlaamse overheid en de gemeente en minder uit de verkoop van materiële vaste activa) en 168 miljoen euro financieringsontvangsten (vooral uit de opname van nieuwe leningen bij de gemeente en in mindere mate ook bij financiële instellingen).

Hoewel de **autofinancieringsmarge** geen juridisch afdwingbare norm is voor de verzelfstandigde entiteiten, sluiten de AGB als groep het jaar 2024 af met een positieve AFM van 35,7 miljoen euro, of 2,81% ten opzichte van de exploitatieontvangsten. Dat zijn, in historisch perspectief, gemiddelde cijfers.

¹⁵ Op het moment van opmaak van deze nota hadden 5 AGB nog geen jaarrekening 2024 ingediend en hadden 3 AGB maar een voorlopige jaarrekening aangeleverd (zie ook bijlage 1).

¹⁶ De personeelsleden worden betaald door de Vlaamse overheid. Omdat het over gemeentelijk personeel gaat moeten de lokale besturen de personeelskost en de specifieke werkingssubsidie boeken.

Figuur 9: de evolutie van de AFM en de verhouding tussen de AFM en de exploitatieontvangsten van AGB

De AGB hebben relatief veel financiële **schulden** in vergelijking met hun exploitatieontvangsten. Eind 2024 bedragen de financiële schulden iets meer dan 1,676 miljard euro of 131,7% van de exploitatieontvangsten. Dat is een gelijkaardige situatie als vorig jaar en een verbetering ten opzichte van de jaren daarvoor. De financiële schuldgraad lag in de periode van 2016 tot 2020 tussen de 165% en 193% en was nooit lager dan 140% sinds de inwerkingtreding van de BBC in 2014.

5.2. De welzijnsverenigingen

In 2024 boekten alle welzijnsverenigingen samen 1,482 miljard euro **uitgaven**: 7,51% van de totale uitgaven van de gemeenten zelf¹⁷. Dat bedrag bestaat uit 1,326 miljard euro exploitatie-uitgaven, 94 miljoen euro investeringen en 47 miljoen euro financieringsuitgaven.

Het is niet verwonderlijk dat de uitgaven zich voornamelijk situeren binnen het beleidsdomein 'Zorg en Opvang' (1,123 miljard euro), en dan nog voornamelijk binnen het beleidsveld 'Woon- en Zorgcentra' (762 miljoen euro). Op verre afstand volgen, binnen hetzelfde beleidsdomein, uitgaven voor de beleidsvelden 'gezinshulp' (65 miljoen euro), 'dienstencentra' (43 miljoen euro), 'assistentiewoningen' (41 miljoen euro), 'kinderopvang' (38 miljoen euro) en 'poetsdienst' (34 miljoen euro).

Van de exploitatie-uitgaven vloeit 72% (952 miljoen euro) naar de personeelsuitgaven (voor het verzorgend en ondersteunend personeel in de welzijnsinstellingen). Dat is 6,80% meer dan vorig jaar.

De investeringsuitgaven zijn eerder bescheiden (94 miljoen euro), en minder dan in de voorgaande jaren 2023 (214 miljoen euro), 2022 (106 miljoen euro), 2021 (145 miljoen euro) en 2020 (125 miljoen

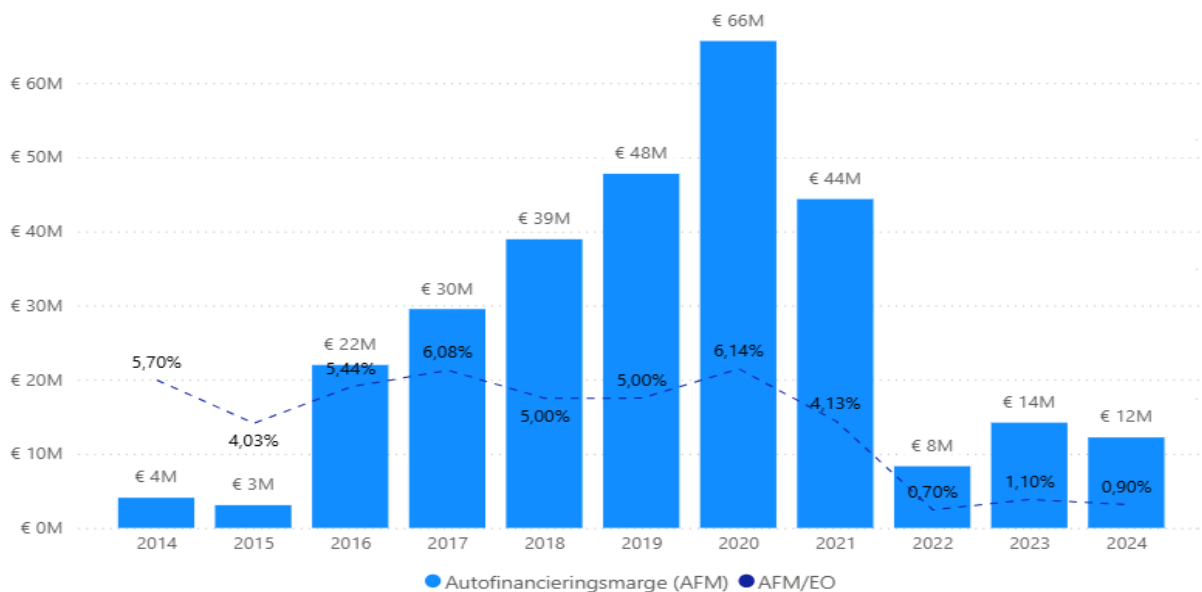
¹⁷ Toen we deze nota schreven, hadden 2 welzijnsverenigingen nog geen jaarrekening 2024 ingediend (zie ook bijlage 1). De definitieve cijfers over de jaarrekeningen 2024 van de welzijnsverenigingen zullen (in bescheiden mate) afwijken van de cijfers in dit hoofdstuk.

euro). Net zoals bij de autonome gemeentebedrijven zien we hier, op bescheiden niveau, geen 'klassieke investeringscyclus' die nog altijd heel duidelijk is bij de eigenlijke gemeentebesturen.

De **ontvangsten** van alle welzijnsverenigingen samen bedroegen 1,460 miljard euro in 2024. Ze bestaan uit 1,370 miljard euro exploitatieontvangsten, 43,5 miljoen euro investeringsontvangsten en 46,5 miljoen euro financieringsontvangsten.

De exploitatieontvangsten bestaan voor het grootste deel (818 miljoen euro of ongeveer 60%) uit ontvangsten uit de werking (de bijdragen van de gebruikers van de welzijnsinstellingen) en voor ongeveer 38% (519 miljoen euro) uit algemene en specifieke subsidies van de gemeenten en de Vlaamse overheid.

De **autofinancieringsmarge** van alle welzijnsverenigingen samen is bescheiden, zowel in absolute bedragen (12,2 miljoen euro) als in percentage van de exploitatieontvangsten (0,9%). Dit ligt in lijn met de voorgaande jaren.

Figuur 9: evolutie van de AFM en de verhouding tussen de AFM en de exploitatieontvangsten van WV

De **financiële schulden** van de welzijnsverenigingen bedroegen eind 2024 722 miljoen euro. Dit is gelijkaardig aan het bedrag eind 2023 (726 miljoen euro). In verhouding tot de exploitatieontvangsten betekent dit een beheersbare schuldgraad van 52,7%, wat lager ligt dan de voorbije jaren.

BIJLAGE 1: METHODOLOGIE

Deze nota beschrijft de financiële toestand van de Vlaamse gemeenten en hun publiekrechtelijk verzelfstandigde entiteiten (de autonome gemeentebedrijven en de welzijnsverenigingen) volgens de jaarrekeningen over het boekjaar 2024. Samen vormen ze het belangrijkste deel, maar niet alle **Vlaamse lokale besturen**.

- Met de '**gemeenten**' bedoelen we de 300 Vlaamse gemeenten (én de 9 districten van de stad Antwerpen) en hun OCMW's. Sinds de inwerkingtreding van het decreet over het lokaal bestuur van 22 december 2017 (1 januari 2019) vormen beide afzonderlijke rechtspersonen (gemeente en OCMW) 1 rapporteringsentiteit voor de formulering van het beleid en de financiële vormgeving ervan (meerjarenplannen en jaarrekeningen). Voor de leesbaarheid van de tekst gebruiken we het woord 'gemeenten', waar het eigenlijk gaat om 'gemeenten én OCMW's'.
- **Andere entiteiten** die ook deel uitmaken van de Vlaamse lokale besturen, komen in de nota niet aan bod. Het gaat over:
 - o de privaatrechtelijke verzelfstandigde entiteiten van gemeente en OCMW (die minder in aantal en omvang zijn, een privaatrechtelijke boekhouding voeren en waarvan de Vlaamse overheid de financiële gegevens niet digitaal verzamelt).
 - o de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden én hun dochterbedrijven, waarvan vooral de 'nutsbedrijven' verder af staan van het klassieke gemeentelijke beleid. Ze voeren ook een boekhouding volgens het privaatrecht.
 - o de politie- en de hulpverleningszones, waarvoor de federale overheid de boekhoudregels oplegt, en die nog de 'oude' Nieuwe Gemeente Boekhouding of NGB-boekhouding voeren).
 - o de besturen van de eredienst.
 - o de provinciebesturen en hun (publiekrechtelijke en privaatrechtelijke) verzelfstandigde entiteiten.

Sinds 2014 hanteren de Vlaamse gemeenten en hun publiekrechtelijk verzelfstandigde entiteiten de **BBC (beleids- en beheercyclus)** als instrument voor hun financiële en inhoudelijke planning (meerjarenplan), uitvoering (boekhouding) en evaluatie (jaarrekening). Dat instrument is vanaf het boekjaar 2020 verfijnd (BBC 2020). De genoemde entiteiten rapporteren digitaal de belangrijkste gegevens van hun meerjarenplannen en jaarrekeningen (**BBC DR**) aan het Vlaamse Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB). Deze gegevens over de jaarrekeningen vormen de basis van de analyse in deze nota. Waar we andere bronnen gebruiken, vermelden we dat expliciet.

We voerden de analyse uit eind augustus 2025. Toen beschikten we over **de digitale jaarrekeningen 2024** van:

- **alle gemeenten** (en de 9 Antwerpse districten). Voor 4 gemeenten betrof het nog een voorlopige jaarrekening, zodat de uiteindelijke cijfers voor het boekjaar 2024 nog (licht) kunnen wijzigen. De gemeenten die enkel een voorlopige jaarrekening indienden zijn Bornem, Landen, Schelle en Spiere-Helkijn.
- **158 van de 163 AGB**. 3 van de 158 AGB dienden alleen een voorlopige jaarrekening in: het AGB van Landen, het AGB van Bornem en het AGB Sportcentrum 't Hofeind uit Merksplas. 5 AGB dienden nog helemaal geen jaarrekening 2024 in. Het gaat over 2 AGB uit Oostende (Mobil O en Energiebesparing), Elektriciteitsnet Izegem, het AGB van Oud-Turnhout en het AGB van Ninove

(Zwembad De Kleine Dender). De uiteindelijke cijfers voor het boekjaar 2024 van de AGB zullen dus zeker nog wijzigen.

- **54 van de 56 welzijnsverenigingen.** Van 2 welzijnsverenigingen was er eind augustus 2025 nog geen (voorlopige) jaarrekening beschikbaar: Sociaal Verhuurkantoor Bredene-Oostende en Sociaal Verhuurkantoor Waasland. Van 1 van de 54 andere was er maar een voorlopige jaarrekening beschikbaar: Zorgbedrijf Sint-Truiden. Ook voor de welzijnsverenigingen zullen de uiteindelijke cijfers voor het boekjaar 2024 nog licht wijzigen.

De analyse focust zich op de financiële resultaten volgens de jaarrekeningen 2024. Waar relevant plaatsen we de **cijfers in historisch perspectief** en gaan we terug tot (de jaarrekeningen van) het jaar 2014, het jaar waarin de gemeenten verplicht werden BBC te gebruiken. De cijfers uit het verleden:

- presenteren we volgens het BBC-2020-stelsel. De BBC-jaarrekeningen tot en met 2019 kennen enkele kleinere verschillen in (economische) rekeningnummers en (functionele) beleidsvelden. Die zijn met concordantietabellen gealigneerd op de in BBC-2020 gebruikte rekeningnummers en beleidsvelden.
- hebben als uitgangspunt de gezamenlijke rapporteringsentiteit 'gemeente én OCMW'. De jaarrekeningen 2014 tot 2019 van de gemeenten en de OCMW's afzonderlijk vertalen we in 1 'gezamenlijke' jaarrekening, alsof ze ook toen 1 rapporteringsentiteit waren¹⁸. De onderlinge financiële stromen tussen gemeente en OCMW uit het verleden zuiverden we uit voor de gemeentelijke bijdrage aan het OCMW (niet voor andere, kleinere, onderlinge stromen).
- gaan uit van de in 2024 bestaande 300 gemeenten. De cijfers van de 15 gemeenten die tot en met 2018 bestonden en op 1 januari 2019 fuseerden, telden we voor de jaren 2014 tot 2018 op.

Tot en met 2021 bleef de inflatie beperkt. Daardoor konden we de analyse van de jaarrekeningen van de gemeenten in de publicaties tot 2021 beperken tot de nominale cijfers. 2022 kende een **uitzonderlijk hoge inflatie**. Een vergelijking van de cijfers van 2022 en 2023 met die van vorige jaren in louter nominale termen zou eerder misleidend werken. Om de analyse zo correct mogelijk te maken nuanceren we daarom in verschillende onderdelen van de nota de **nominale cijfers in reële termen**. We vermelden het telkens als we reële cijfers gebruiken. Als basisjaar om de nominale waarden reëel te maken, gebruiken wij 2014. We doen dat aan de hand van de consumptieprijsindex¹⁹.

De **bruikbaarheid van de digitaal ontvangen data voor analysedoeleinden** is rechtstreeks afhankelijk van de vormgeving van het BBC-systeem (en de digitale rapportering) en de kwaliteit van de data-invoer door de lokale besturen. De verplichte genormaliseerde rekeningenstelsels van de *algemene rekeningen* en van de *beleidsvelden* bepalen de mogelijke inhoud en diepgang van de analyses over respectievelijk de *economische* en de *functionele* detaillering van de gemeentelijke ontvangsten en uitgaven. Eventuele verdere detailleringen van de economische rekeningen (in subrekeningen) of van de beleidsvelden (in beleidsitems) door de gemeenten zijn niet opgenomen in de digitale rapportering.

Voor deze nota gebruikten we de gegevens die de besturen aan ABB bezorgden met de digitale rapportering over hun jaarrekeningen. Als besturen in hun boekingen toewijzingen deden aan niet-gepaste beleidsvelden, rekeningen of economische sectorcodes, zijn daarvoor geen correcties uitgevoerd.

¹⁸ In een vorige ABB-publicatie uit september 2019 (*De Financiën van de lokale besturen 2007 – 2018: een algemeen overzicht*) behandelen we de gemeenten en de OCMW's nog apart.

¹⁹ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/consumptieprijsindex/consumptieprijsindex>

BIJLAGE 2: FINANCIËLE INDICATOREN PER GEMEENTE

Macro-economische gegevens over de financiële situatie van de Vlaamse gemeenten zijn interessant vanuit algemeen beleidsperspectief, maar verbergen soms belangrijke verschillen tussen individuele gemeenten. De autofinancieringsmarge is een uitstekende indicator om de structurele duurzaamheid van de lokale financiën te meten, maar goed gekozen aanvullende indicatoren bieden ons bijkomende inzichten over de financiële situatie.

In deze bijlage stellen we een beperkte set van 7 indicatoren voor die samen een meer genuanceerd beeld schetsen van de financiële toestand van elk van de 300 Vlaamse gemeenten. We zijn er ons van bewust dat uitspraken over de gezondheid van de financiën van een lokaal bestuur een diepgaandere analyse van de specifieke lokale contexten en van de eventuele autonome gemeentebedrijven of welzijnsverenigingen vergt. Toch brengt het samenspel van die indicatoren ons al een eind.

De voorgestelde set van indicatoren geeft bijkomende indicaties over de financiële evenwichten van het bestuur, de schuldpositie, het fiscaal regime en het uitgavenpatroon. De tabel is te beschouwen als een 'knipperlichtentabel': voor besturen die op meerdere indicatoren 'slecht' scoren is het aangewezen om de financiële duurzaamheid nader te bekijken.

De **7 indicatoren** zijn:

1. Autofinancieringsmarge/exploitatieontvangsten

De AFM geeft weer of de financiën van een bestuur structureel in evenwicht zijn en duidt aan of het bestuur in staat is om de periodieke leningslasten (kapitaalaflossingen) te dragen met het overschot uit het saldo van de exploitatieontvangsten en exploitatie-uitgaven. Die indicator wordt uitgedrukt in verhouding met het totaal van de exploitatieontvangsten (gecorrigeerd met de subsidies voor de lonen voor het onderwijzend personeel²⁰) om zo de grootte van de AFM tussen verschillende lokale besturen beter te kaderen.

Als er sprake is van een laag percentage dan is een lokaal bestuur nauwelijks in staat de leninglasten van periodieke leningen te dragen met het saldo van de exploitatie. Daardoor kan het moeilijker worden om nieuw beleid te voeren, nieuwe investeringen aan te gaan (rechtstreeks gefinancierd of met nieuwe leningen) en om andere initiatieven te nemen in de komende jaren. Om mogelijke 'uitschieters', in plus of in min, van de AFM weg te werken, geven we het gemiddelde over de laatste 3 jaarrekeningen weer (2022-2024).

2. Gecumuleerd budgettaire resultaat/exploitatieontvangsten

Deze indicator toont de reserves of de budgettaire buffer waarover lokale besturen beschikken. De verhouding met de exploitatieontvangsten (gecorrigeerd met de subsidies voor de lonen voor het onderwijzend personeel) is ook hier relevanter dan het absolute bedrag. Hoe hoger het percentage, hoe groter de buffer van het bestuur om uitgaven te bekostigen en te investeren zonder extra leningen. Deze indicator wordt berekend aan de hand van rekening '093 GBR' van de jaarrekening 2023.

²⁰ De exploitatieontvangsten corrigeren (verminderen) we met de werkingssubsidies die de gemeenten boeken voor de salarissen die het Vlaamse departement Onderwijs voor rekening van de gemeenten betaalt aan het gemeentelijk onderwijzend personeel.

3. Financiële schulden/exploitatieontvangsten

De indicator zet het geheel van de financiële schulden op lange en korte termijn volgens de laatste beschikbare jaarrekening (2024) af tegenover de exploitatieontvangsten (gecorrigeerd met de subsidies voor de lonen voor het onderwijzend personeel). Met dit verhoudingsgetal gaan we na in hoeverre een lokaal bestuur over de capaciteit beschikt om het geleende geld terug te betalen. Een hoog percentage beperkt de financiële vrijheid in de toekomst doordat een groter deel van de inkomsten naar schuldenafbetaling zal vloeien. Daardoor wordt de buffer voor andere onvoorziene financiële gebeurtenissen ook kleiner.

4. Tarief van de aanvullende personenbelasting (APB)

Dat is het tarief van de aanvullende personenbelasting van de gemeente in 2024. Hoe lager het tarief, hoe meer 'fiscale marge' een bestuur heeft. Het bestuur beschikt over de mogelijkheid om het tarief te verhogen als er zich financiële uitdagingen voordoen.

5. Tarief van de opcentiemen op de onroerende voorheffing (OOV)

Dat is het tarief van de opcentiemen onroerende voorheffing in 2024. Ook hier geldt hoe lager het tarief, hoe meer 'fiscale marge' een bestuur heeft. Het bestuur beschikt over de mogelijkheid om het tarief te verhogen als er zich financiële uitdagingen voordoen.

6. Exploitatie-uitgaven per capita

De exploitatie-uitgaven zijn hier beperkt tot de uitgaven voor personeel (zonder de uitgaven voor het onderwijspersoneel) en goederen en diensten. Deze exploitatie-uitgaven zonderen we af van de rest omdat we ervan uitgaan dat een bestuur daarop 'makkelijker' kan ingrijpen dan op de andere exploitatie-uitgaven (zoals individuele maatschappelijke hulpverlening, werkingsubsidies aan onder andere de politie- en hulpverleningszone, ...).

Het uitgangspunt is dat een hogere waarde inhoudt dat het bestuur een relatief uitgebreide dienstverlening aanbiedt en over een ruimere marge beschikt om besparingen door te voeren in financieel moeilijke tijden. De indicator toont het gemiddelde over de laatste 3 jaarrekeningen (2022-2024).

7. Investeringsuitgaven/exploitatieontvangsten

Deze indicator zet de investeringsuitgaven af tegenover de exploitatieontvangsten (gecorrigeerd met de subsidies voor de lonen voor het onderwijzend personeel). Voor de analyse houden we alleen rekening met de investeringen in materiële vaste activa en de toegestane investeringsubsidies. De investeringen in financiële en immateriële vaste activa tellen we niet mee.

Een lage waarde van deze indicator duidt erop dat een bestuur relatief weinig geïnvesteerd heeft en wellicht belangrijke investeringsnoden (en dus toekomstige investeringsuitdagingen en -uitgaven) kent. Omgekeerd doet een hoog percentage vermoeden dat een bestuur recent veel investeerde en gemakkelijker kan temporiseren met nieuwe investeringen bij financiële moeilijkheden. We gebruiken het gemiddelde van de laatste 6 jaren (2019-2024) omdat we de investeringsuitgaven moeten bekijken over een langere periode.

Agentschap Binnenlands Bestuur

AFDELING LOKALE FINANCIEN

Koning Albert II laan 15 bus 215

1210 BRUSSEL

binnenland@vlaanderen.be